

Unios krav til ny regjering

Det er all grunn til å ønske det nye rødgrønne flertallet lykke til med å meisle ut en ny kurs for Norge. Det trengs både i arbeidslivspolitikken, utdannings- og forskningspolitikken, helsepolitikken og næringspolitikken. Endringene bør skje innenfor det godt etablerte trepartssamarbeidet som har tjent Norge vel. Pandemien viste til fulle hvor avgjørende et godt trepartssamarbeid var for krisehåndtering og beredskap.

Unio forventer derfor at den nye regjeringen og det nye rødgrønne flertallet på Stortinget likebehandler alle i trepartssamarbeidet. Vi har respekt for det faglig-politiske samarbeidet mellom Ap og LO, men det må ikke gå på bekostning av de andre partene i trepartssamarbeidet. Det er spesielt viktig i den grønne omstillingen vi skal gjennom for å nå målet om klimakutt og samtidig sikre og skape nye arbeidsplasser og en fortsatt sterk velferdsstat.

Det må være en hovedjobb for den nye regjeringen å sørge for at vi klarer å beholde og rekruttere nok arbeidskraft med høyere utdanning i offentlig sektor. Her forventer vi en plan fra regjeringen på hvordan vi skal sikre nok kvalifisert arbeidskraft med høyere utdanning til å levere det utdanningstilbudet og det helsetilbudet som innbyggerne med rette fortjener. Dette er et politisk ansvar som ikke bare kan overlates til partene alene. Vi forventer at de rødgrønne politikerne i Ap, Sp og SV sammen tar det ansvaret.

Vi er spesielt bekymret for rekrutteringen av lærere og sykepleiere og den utstrakte bruken av midlertidige stillinger i UH-sektoren. Vi har klare forventninger til at det nye flertallet behandler offentlig sektor bedre når det gjelder å verdsette ansatte med høyere utdanning. Det må lønne seg å ta høyere utdanning. De siste lønnsoppgjørene og Unio-streikene har vist at det dessverre ikke er tilfellet.

Unios hovedkrav til en ny regjering er:

- Arbeidslivet må bygge på hele og faste stillinger. Den generelle adgangen til å ansette midlertidig innenfor et år må ut av arbeidsmiljøloven. I tillegg må det iverksettes konkrete tiltak for å redusere bruken av midlertidig ansettelser i UH-sektoren.
- Vi trenger helsefremmende arbeidsplasser som kan bidra til lavere sykefravær og hindre tidlig frafall fra arbeidslivet. Arbeidsmiljøloven og forskriftene må endres slik at organisatoriske og psykososiale belastninger kan forebygges mer effektivt, og særlig for yrkesutøvere som jobber for og med andre mennesker.
- Kommunenes og sykehusenes økonomi må styrkes betraktelig og det må i all hovedsak stilles krav om at det utlyses og tilsettes i heltidsstillinger i helsesektoren.
- ABE-kuttene må stoppes, og ordningen må evalueres. Kuttene rammer aktiviteten i alle statlige virksomheter, sykehus, universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner, og viktige velferdstjenester og kunnskapsproduksjon svekkes.

- Basisfinansieringen til universitet og høyskoler må styrkes, og vi må ha en opptrappingsplan på forskning som sikrer at vi når målet om 3 prosent av BNP til forskningen innen 2030. For å kompensere for lavere privat forskning og fremme det grønne skiftet, må den statlige delen trappes opp mot 1,5 prosent i denne stortingsperioden og utgjøre 2 prosent av BNP innen 2030.
- Studiestøtten må opp til 1,5 G og arbeidet med psykisk helse blant studenter må styrkes betraktelig.
- Det må innføres fullt fradrag for fagforeningskontingent.
- Ordningen med særaldersgrenser må videreføres.
- Det må etableres et nasjonalt og uavhengig varslingsombud.
- Det må føres en offensiv og ambisiøs klimapolitikk i tråd med bærekraftsmålene som gjør at vi når målet om halvering av CO2-utslippene innen 2030.

Nedenfor følger en mer detaljert liste som vi håper kan være retningsgivende og til inspirasjon i sonderingene/forhandlingene.

Arbeidsliv og pensjon

Den norske arbeidslivsmodellen, med trepartssamarbeidet og velferdsmodellen, utgjør fundamentet for verdiskaping og vekst i landet. En ny regjering må arbeide for et seriøst og velfungerende arbeidsmarked uten sosial dumping av lønns- og arbeidsvilkår. Et organisert arbeidsliv, med høy organisasjonsgrad og et godt og tillitsfullt samarbeid mellom partene sentralt og lokalt, er en nøkkel til utvikling og innovasjon i arbeidslivet. Unio forventer at den nye regjeringen har en sterkere satsing på offentlig sektor som gjør at vi klarer å sikre, beholde og rekruttere arbeidskraft og et pensjonssystem som sikrer økonomisk uavhengighet og mulighet til å videreføre levestandarden som pensjonister. Arbeidsgiver må ta risikoen med å sikre ytelsene, og pensjonssparingen må være så høy at alle kan få en samlet pensjon som utgjør om lag to tredeler av sluttlønn etter endt arbeidsliv.

- Arbeidslivet må bygge på hele og faste stillinger. Antall deltidsstillinger og midlertidige ansettelser må reduseres. Den generelle bestemmelsen om å ansette midlertidig innenfor et år må vrakes fra arbeidsmiljøloven.
- Myndighetene må ha søkelys på konsekvensene av arbeidstakernes HMS i den grønne omstillingen.
- I helsesektoren må det bygges en heltidskultur gjennom konkrete tiltak og at det i hovedsak stilles krav om at det utlyses og tilsettes heltidsstillinger.
- ABE-kuttene må stoppes, og ordningen må evalueres. Kuttene rammer aktiviteten i alle statlige virksomheter, sykehus, universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner, og viktige velferdstjenester og kunnskapsproduksjon svekkes.
- Det er behov for en ny arbeidsmiljøstandard tilpasset hele arbeidslivet, hvor arbeidsmiljøloven og forskriftene endres slik at organisatoriske og psykososiale belastninger likestilles med fysiske og kjemiske risikofaktorer.
- Tiltak for å møte utfordringene med det kjønnsdelte arbeidsmarkedet og likelønn.
- Opprette et nasjonalt, uavhengig varslingsombud som vil hjelpe både arbeidstakere og arbeidsgivere til å forebygge og håndtere krevende varslings saker, og spare samfunnet for betydelige kostnader og belastninger.
- Snarest mulig ratifisere ILO-konvensjon 190 om vold og trakassering i arbeidslivet. Kvinners gjennomgående høyere sykefravær er regelmessig gjenstand for diskusjon i norsk sykefraværdebatt. Unio vil peke på at vi ikke har noen informasjon om hvordan vold i nære relasjoner påvirker kvinners yrkesaktivitet eller sykefravær. Dette må innhentes.

- Det er nødvendig å skaffe mer kunnskap/data om vold og trakassering i arbeidslivet i et kjønnsperspektiv. Kvinner er mer utsatt for vold og trusler i arbeidet enn menn. Ny forskning viser at det for kvinner er en sterk sammenheng mellom å ha vært utsatt for vold eller trusler om vold og påfølgende langtidsfravær. Kjønnforskjellene i sykefravær gjør det nødvendig å se på reguleringen av arbeidsmiljøbelastninger i et kjønnsperspektiv.
- Det er avdekket omfattende vold og overgrep mot pasienter på sykehjem, der både ansatte og medpasienter utøver vold. Det er nødvendig med mer kunnskap om kjønnsperspektivet på dette området.
- Unio ber om at norske lønns- og arbeidsvilkår på norsk sokkel og i norske farvann inklusive offshore nå følges opp da saken haster.
- Fullt fradrag for fagforeningskontingent.
- Styrke ordningen med allmenngjøring av tariffavtaler.
- Sammen med partene gjennomføre tiltak for økt organisasjonsgrad i arbeidslivet.
- AFP-ordningen må finansieres og tilpasses slik at pensjonsnivået ikke svekkes.
- Ordningen med særaldersgrenser videreføres. Pensjonen tilpasses ny offentlig tjenstepensjon slik at ansatte med særaldersgrense ikke taper livsvarig pensjon av å gå av tidligere enn de med ordinær aldersgrense.
- Både i utdannings- og helsesektoren er det behov for et aktivt HMS-arbeid, økt grunnbemanning og tilrettelegging for at ansatte kan stå i full jobb frem til pensjonsalder.
- Det nye pensjonssystemet må evalueres bl.a. med sikte på å utjevne kjønnforskjeller.
- Den nedre grensen på 20 prosent stilling fjernes i de lovfestede ordningene, slik at også offentlige tjenstepensjonsordninger får opptjening fra første krone.
- Myndighetene må ansvarliggjøre arbeidslivets parter i arbeidet for å redusere lønnsgapet mellom kvinner og menn. Arbeidslivets parter må i samarbeid med myndighetene lage en forpliktende opptrappingsplan som ikke utløser nye lønnskrav (lønns spiral).
- Det offentlige som arbeidsgiver må sikre utvidete rammer for lønnsoppgjørene i offentlig sektor slik at likelønnsgapet tettes.
- Følge opp Ot.prp. nr. 54 (2008–2009) om en evaluering av skift/turnus-reformen og problemstillinger knyttet til utelukkende nattarbeid, slik at også nattarbeidere omfattes av arbeidstidsforkortelsen.
- Revidere og utvide regelverket om yrkesskadeerstatning. Herunder innføre rett til erstatning ved «plutselige skader på muskler, sener, nerver eller ledd som skyldes løft av personer i arbeid», revidere yrkessykdomslisten, fjerne det generelle unntaket for belastningslidelser og prioritere nødvendig forskning på kvinnearbeidshelse.
- Vernet mot diskriminering på grunn av svangerskap, fødsel og omsorgsarbeid må styrkes.

Utdanning og forskning

Utdanning og forskning er helt avgjørende for grønn omstilling og en fortsatt sterk velferdsstat med et godt utbygget barnehage-, skole- og utdanningstilbud. En større andel av samfunnets ressurser må prioriteres til utdanning og forskning.

Det må være en hovedjobb for en ny rødgrønn regjering å beholde og sikre nok arbeidskraft gjennom blant annet å tette lønnsgapet mellom offentlig og privat sektor. For å sikre kvaliteten, er det avgjørende å beholde og rekruttere kompetente ansatte.

Barnehage:

- Lovfesting av strengere normer for pedagogisk bemanning i barnehagene er det viktigste tiltaket for å styrke kvaliteten i barnehagene.
- Flere barnehagelærere må få tilbud om videreutdanning, og midler til videreutdanning for barnehagelærere må økes til nivået for grunnskolelærerne.

Skole

- Vi trenger en tydeligere og samlet nasjonal strategi for å rekruttere og beholde lærere.

Forskning og høyere utdanning

- Den viktigste forutsetningen for kvalitet i forskningen er langsiktig finansiering med høy grunnbevilgning.
- Basisfinansieringen til universiteter og høyskoler må styrkes.
- Fullfinansiering av studieplasser må til for å sikre nødvendig kvalitet i all høyere utdanning.
- Unio er kritisk til at midler til kvalitetsutvikling i høyere utdanning i stadig større omfang bevilges til konkurransebaserte arenaer. Vi mener at kvalitet forutsetter stabile og solide grunnbevilgninger i hele sektoren.
- Forventninger om økt undervisningskvalitet, mer fleksibilitet og digitale undervisningsformer må følges av økte bevilgninger til både utstyr, infrastruktur og kompetanseheving blant ansatte.
- I tillegg til større grad av fullfinansiering, bør det initieres en helhetlig gjennomgang av de ulike studieprogrammernes plassering i finansieringskategori. Helseutdanningene bør innlemmes i gjennomgangen av finansieringskategoriene.
- Vi ligger fortsatt langt unna målet om 3 prosent av BNP til forskning innen 2030. Som en følge av koronakrisen, må vi forvente reduserte FoU-investeringer i privat sektor i en periode. Unio mener derfor at det må etableres en forpliktende opptrappingsplan der måltallet for den offentlige forskningsinnsatsen økes til 2 prosent av BNP, og der den offentlige FoU-innsatsen trappes opp mot 1,5 prosent i løpet av stortingsperioden.
- Den frie grunnforskningen er viktigere enn noensinne i møte med klimakrisen og omstillingen av norsk økonomi. En ny regjering bør derfor øke grunnbevilgningene til UH-sektoren, forskningsinstituttene og styrke de frie forskningsprogrammene i Norges forskningsråd.
- Studier viser at statsansatte forskere har lavere lønn og dårligere lønnsutvikling enn forskere i privat sektor. I tillegg er situasjonen for offentlig ansatte forskere preget av midlertidige stillinger og en hektisk hverdag hvor tiden ikke strekker til. Skal vi klare å rekruttere og beholde samfunnskritisk forskningskompetanse, må adgangen til midlertidige stillinger i universitets- og høyskolesektoren strammes inn, og unge forskere må sikres bedre lønns- og arbeidsbetingelser
- Bruken av målstyring og rapportering i forskning har gått for langt og legger stort press på ansattes tidsbruk og faglige skjønn. Det bør gjennomføres en tillitsreform i kunnskapssektoren som sikrer økt autonomi og økt faglig frihet. Reformen må utarbeides i samarbeid med partene i sektoren.
- Forskningsinstituttene er en sentral del av det norske forskningssystemet, og de har stor betydning for norsk omstillings- og innovasjonsevne. For at de skal kunne fylle dette viktige samfunnsoppdraget, må de få økt grunnfinansiering. Det må derfor utarbeides en opptrappingsplan for grunnfinansiering til et nivå på 25 prosent, slik at norske forskningsinstitutter kommer mer på linje med forskningsinstitutter internasjonalt.
- Forskningsinnsatsen i ABM-sektoren må styrkes.
- Helse må være et prioritert forskningsområde.

Studenter

- Utdanningsstøtten til studenter må økes til 1,5 G.
- En satsing på psykisk helse blant studenter.
- Bevilgningene til studentboliger må økes.
- Stipendkuttet, som ble innført ved statsbudsjettet i 2019, må reverseres. Kuttet innebærer at studenter bare får omgjort 25 prosent av lånet til stipend ved oppnådd studiepoeng (bestått eksamen), mot 40 prosent tidligere.
- 450 flere plasser på etter- og videreutdanning for politiansatte ved Politihøgskolen.

Helse og velferd

Helsesektoren har over tid blitt systematisk underfinansiert. [Unios rapport om beredskapen og håndteringen av koronakrisen](#) viser at dette gjorde sektoren dårligere rustet til å møte krisen. Dårlig rekruttering til viktige helseyrker, eller frafall fra yrkene, bidrar til at vi står svært dårlig rustet til å håndtere nye kriser. Koronakrisen har vist tydelig at dårlig beredskap i hele helsesektoren får store konsekvenser for alle andre samfunnsområder. Kjernetjenestene innenfor helse og omsorg er avhengige av en sterk og god kommune- og sykehusøkonomi. Koronaen har vist vår sårbarhet på en rekke områder, og den har gitt et stort etterslep på behandling, diagnostikk og forebyggende helsetjenester. Etterslep i behandling og rehabilitering vil kreve ekstra ressurser i flere år hvis vi skal unngå varige helseskader og varig utstøting fra arbeidsstyrken. Arbeidsbelastningen og slett HMS-arbeid under pandemien viser at det er et vesentlig behov for styrking av medbestemmelse og partssamarbeid i helsesektoren.

- Kommunenes og sykehusenes økonomi styrkes betraktelig.
- Det må bevilges øremerkede penger til ekstra stillinger i kommunehelsetjenestene og mer penger til spesialisthelsetjenesten.
- Det må utarbeides en tydeligere og samlet strategi for å beholde og rekruttere helsepersonell.
- Nedsette en helsepersonellkomisjon, som skal foreslå en opptrappingsplan for helse- og omsorgstjenesten som sikrer bærekraftig bemanning, kompetanse og finansiering. Kommisjonen skal også utvikle nasjonale standarder for bemanning i sykehjem og hjemmetjenester.
- For sikre bærekraftige helsetjenester, må det satses tydelig på helsefremming, forebygging, habilitering og rehabilitering. Anbefalingene i evalueringen av Solberg-regjeringens opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering (2017–2019) må følges opp. Det bør vurderes dobbeltspor i helsetjenesten. Det eksisterende sporet gir i svært stor grad pleie- og omsorgstjenester. Sporet som fremmer helse, forebygger, rehabiliterer og setter innbyggerne i stand til å bruke sine ressurser, er for dårlig utbygd. Vi må i mye større grad forhindre behov for de mest ressurskrevende tjenestene – til det beste for den enkelte og for samfunnet.
- Det må etableres beredskapslagre og nasjonal produksjon av legemidler og livsviktige varer.
- Beredskapsrelatert forskning må finansieres over statsbudsjettet.
- Tillitsreformen må følges opp av ressurser og bedre rammebetingelse for ledelse.
- Finansieringen av sykepleierutdanningene på både bachelor- og mastergradsnivå må styrkes. Det er en forutsetning for å kunne utdanne sykepleiere og spesialsykepleiere med en kompetanse og i et antall som er i tråd med utviklingen i helsetjenesten.

Klima og bærekraft

De tre dimensjonene i en bærekraftig utvikling består av klima og miljø, økonomi og sosiale forhold. Økonomisk vekst vil fortsatt være et politisk mål både nasjonalt og internasjonalt. Samtidig er det i økende grad nødvendig å vurdere veksten både opp mot naturens og miljøets tålegrense, samt opp mot skjevfordelingen av verdier i verdensøkonomien. Fordelingsvirkninger av det grønne skiftet må også ses i et kjønnsperspektiv. Kvinners rettigheter og kjønnsperspektivet må synliggjøres og ivaretas i arbeidet med klima- og bærekraftsmål.

Forskning, kunnskap og kompetanse er helt grunnleggende hvis vi skal løse klima- og miljøutfordringer. Kunnskap blir til når ulike fagmiljøer og partene i arbeidslivet trekkes med. Involvering, deltakelse og medvirkning på arbeidsplassen er derfor viktig for å lykkes i arbeidet med klima- og miljøutfordringene.

Unio ønsker å være solidarisk med de arbeidstakerne som rammes, og oppfordrer arbeidsgivere og besluttsende myndigheter til å planlegge for det grønne skiftet på en måte som oppleves som trygg for de utsatte arbeidstakerne.

FNs siste klimarapport viser at det haster med tiltak for en mer ambisiøs og offensiv klimapolitikk. CO₂-utslippene skal halveres innen 2030. Vi når ikke målet med dagens klimapolitikk. Klimapolitikken må basere seg på at det må bli dyrere å forurense og at det skal alltid lønne seg å velge grønne og klimavennlige løsninger.

- Trepertssamarbeidet må styrkes både sentralt og lokalt i bærekrafts- og klimapolitikken.
- Det offentlige må gå foran og bruke sin innkjøpsmakt i klimaets tjeneste. Staten og kommuner må sikres grønn innkjøps- og anbudskompetanse.
- CO₂-avgiften må økes vesentlig samtidig som det må satses kraftig på omstillingspakker til arbeids- og næringslivet som stimulerer til grønn omstilling. Uheldige fordelingsvirkninger av avgiftsøkningene må kompenseres.
- Sikre CO₂-fangst både i Brevik og på Klemetsrud.